

UNIVERSITÄTS-
BIBLIOTHEK
PADERBORN

Universitätsbibliothek Paderborn

Evsebivs || De Euangelica pr[a]eparatione

Eusebius <Caesariensis>

[Augsburg], 1522

VD16 E 4299

Diuersæ de substantia mundi philosopho[rum] opiniones Cap. v.

urn:nbn:de:hbz:466:1-34477

diligenter inspexeris, a uanis quibusdam fatuisque coniecturis profectas inuenies. Quod ut facilius facere possis, a Plutarcho tractas, tibi ante oculos ponam. Tu autem attentè diuersitatem eorum tecum considera.

Diuersa de substantia mundi philosophorum opiniones

CAPVT. V.

Thaleta ferunt primum omnium principium rerum aquam posuisse, ex ipsa cuncta esse, ac in ipsam demum deuenire arbitratur. Post eum Anaximandrum Thaletis sodalem ipsum infinitum rerum omnium generationis atque corruptionis causam dixisse. Nam ex ipso ait coelos segregatos ceterosque mundos numero infinitos, corruptionem uero & generationem multo prius ex infinitis arbitratur saeculis in se ipsis reuolutis. Hic cylindri formae esse terram asserit, tantaque profunditatis, ut ad latitudinem profunditas tertia pars inueniatur. Ait praeterea spermaticas uires ex sempiterno calido ac frigido in origine huius mundi densas fuisse, ac aliqua ex flammae pila aere hoc circumuoluta, ut testatur eleus diruta, & in quosdam circulos explicata, Solem ac Stellas constitui. Ad haec hominem primo ab alijs animalibus natum, nam alia inquit uidemus cito postea quam nata sunt ad propria pabula per se uenire, hominem vero diuurna egere lactatione, Quare nisi in primis initijs ab alijs natus, aliorum nomine secutus fuisset, nunquam educari potuisset. Hec Anaximander. Anaximenes autem principium rerum aera opinatur, quem genere infinitum, qualitatibus finitum ait, cuius condensatione ac rarefactione cuncta gigni arbitratur. Motum uero ab aeterno esse dicit, terram ex aere condensato, primum omnium factam latam magis, idcirco non absque ratione super aera contineri. Solem uero ac lunam ceterasque stellas a terra ortum habere. Itaque Solem terram esse ait uelocitate motus caliditate affecutum. Xenophanes colophonius nouum quoddam iter, praeter praedictos sibi fabricatus, nec generationem rerum, nec corruptionem ullam esse contendit, esse namque simile quicquid est. Nam si aliquid inquit gignere uer, id non fuisse antea necesse est, quod autem non est, id gigni non posse. Nam neque non ens facere aliquid, neque a non ente fieri quicquam posse. Asserit autem sensus omnes falsos

falsos esse, rationem quoque una cum sensibus uidetur abijcere, terram uero continue aquis delatam, paulatim in maria longo tempore abituram censet, Solem atque alia stellas a nubibus gigni. Parmenides Eleata Xenophanis auditor atque amicus, primum Xenophanem, deinde oppositam quandam uiam secutus est, sempiternum enim atque immobile censet esse uniuersum, quod est Ens secundum ueritatem rerum, Solem enim esse simplex & intrepidum atque ingentum. Generationem uero eorum esse, quae falsa aestimatione uidentur esse, cum non sint. Nam sensus se mouendos a ueritate putat, affirmat enim siquid est praeter ens id esse non ens. Non ens autem non esse in rebus, & sic ens ingentum sibi relinquitur, terram uero densioris aeris defluxu factam arbitratur. Democritus Abderita infinitum dixit esse uniuersum, quoniam a nullo creatum, immutabile etiam esse. Eorum uero quae nunc gignuntur nullum habere principium, sed ex infinito tempore cuncta simpliciter quae sunt, quae fuerunt, quaeque futura sunt, necessitate praedestinata fuisse. Solis ac Lunae generationem propriam, separatamque ab alijs esse dicit, naturamque ipsorum, nec calidam nec splendidam fuisse, sed contra generationis suae naturae similem. Sed postea cum maior orbis solaris factus esset, ignem in ipso fuisse intrusum. Epicurus Neoclis, Atheniensis filius, maiestati deorum detrahere conatur, nec aliquid ex non ente fieri asserit, ac semper uniuersum sic se habuisse. neque aliquid noui fieri, praeter id, quod tempore infinito iam factum est, corpusque esse uniuersum non solum immutabile, uerumetsiam infinitum, finem bonorum uoluptatem statuit. Aristippus Cyrenaicus, uoluptatem bonorum, dolorum malorum finem constituit. Ceteras scientias excludit, illud solum esse utile putans, ut queras, siquid domi mali, aut boni tibi contingit. Empedocles Agrigentinus, elementa quattuor ponit, ignem, aquam, aera, terram, quorum causam amicitiam & litem, ac a prima elementorum complexione segregatum, aera circumfusum fuisse contedit. post quem ignem erupisse, cumque alium locum non reperiret, sursum a frigore aeris repulsum. Circa terram autem duos circumferri dimidiatos orbis, alterum ex igne totum, alterum ex aere maxime, ac ex igne admodum exiguo, & illum diem, hunc noctem esse putat, initium uero noctis, a die

b propter

propter impetum ignis, solent natura non esse ignem, sed ignis re/
percuSSIONem ei similem, quam ab aquis fieri cernimus, Lunam ex
relicto ab igne aere congelato sicut grandis congelatur per se factam
lucem a sole recipere, mentem non in capite nec in pectore, sed in san-
guine disseminatam esse, ac illis partibus homines magis sentire, qui-
bus plus mentis inest. Metrodorus Chius, sempiternum esse uni-
uersum ait, nam si factum esset a non ente. Infinitum etiam, quonia
sempiternum, cum non habeat principium unde incipiat, nec exitum
quo terminetur. Immobile quoque esse ait, quoniam moueri non pos-
sit quod non transeat, transire autem necesse est, aut in plenum, aut
in uacuum, quorum alterum non est, in alterum transitus fieri non
potest. Ex aethere autem fieri nubes densatione, inde aquam quae ad
Solem decurrens extinguit ipsum, qui rarefactus rursus accendi-
tur, Solem siccitate constipatum, ex aqua splendida stellas efficere,
diem etiam ac noctem inde fieri, quot Sol extinguitur, atque incen-
datur, Eclipsim quoque extinctione fieri. Diogenes Apolloniata,
elementum aera ponit, omnia moueri dicit, mundos infinitos esse
rit, quot factos esse arbitratur uniuersi motu, quod huc atque illuc la-
tum, ac alibi rarefactum, alibi constipatum, ubi forte constipatum
fuit, ibi globum factum & mundum, in quo quae leuiores sunt, supe-
riora petierunt. Haec Plutarchus, quae omnia Socrates quoque uir
ille illius furoris, atque infaniae plena putat, siquidem fide dignus
Xenophon testis est, qui sic de ipso in libro de Socratis, memorabili-
bus dictis scripsit. Nemo autem unquam Socratem impium quiddam
& irreligiosum, aut facere uidit, aut dicere audiuit. Non enim de na-
tura rerum, neque de altioribus sublimioribusque rebus, ut plurimi fa-
ciunt, disputabat, nec considerare unquam uoluit, quoniam modo quaeque
necessitatis serie, haec moles quam mundum Sophistae appellant, aut sin-
gula caelestium corpora facta sunt, sed eos qui assidua cura atque stu-
dio haec tractant, stolidos uanosque homines esse ostendebat. Et pau-
lum post haec, Valde autem mirabat, quod non potuerunt intelligere,
non posse homines haec adinuenire, cuius non paruum signum est,
quot qui maxime harum rerum scientiam profitentur, quique ceteris sapi-
entiores uidentur non eadem sed pugnantia dicunt adinuenire. Sed
haec quidem Socrates (ut Xenophon testatur) quibus consona in libro
de anima,

de anima, ipsi Socrati orationem attribuens, Plato conscripsit. Nam ego (inquit) o Cebes, cum iunior essem, quam mirabili exarsi cupiditate eius sapientiae, quam naturalem sapientiam appellant. Praeclarum enim mihi uidebatur causas rerum scire, cur singula quoque modo gignantur atque corrumpantur, & cur sint atque permaneant, ac sepe numero me ipsum huc & illuc uersabam, talia diligenter considerans. Num postea quam frigidum & calidum ad putredinem quamdam (ut quidam aiunt) peruenierint, tunc animalia concreantur? Et utrum sanguis est, quo audiendi, uidendi, olfaciendique sensus, nobis praestantur, quibus quidem sensibus, memoria conflatur atque opinio. Ex memoria porro atque opinione, cum tranquillitatem in his acciperint, originem scientiae prosilire, rursusque horum ipsorum corruptiones excogitando, sic ad hanc considerationem nihil ipsi ineptior iussus sum, ut nihil supra, cuius rei signum tibi sufficiens afferam, nam ex hac consideratione, uel ipsa quae prius plane sciebam, ut tamen mihi, quam ceteris uidebar dedidici, sic tardior uel caecus omnino factus sum. Haec Socrates, dicitur apud omnes Graecos clarissimus. Quare si huic tanto, tamque praestantissimo philosopho, amentia uisita est dictionum de natura uirorum doctrina, iure nos quoque impietatem illorum omnium recusamus, praesertim cum errores de multitudine deorum sui, ab his quae de natura dixerit non sint alieni, quod loco suo ostendemus, ubi docebimus, Anaxagoram primum Graecorum intellectum rebus instituisse. Nunc uero ad Diodorum traesamus, ac ipsum de prima hominum Theologia scribentem audiamus.

Diodori uerba, qui prisca homines Solem & Lunam colebant, & quod nec idola, nec daemones nouerant. CAP. VI.

AEgyptios ferunt primos omnium oculos, cum in coelum sustulissent motum, ordinem, & quantitates caelestium corporum admiratos, Solem & Lunam deos putasse, ac Solem quidem Osirim, Lunam Isim nuncupasse, a proprietate quadam inditis sibi nominibus. Nam si quis ad latinam linguam uerba transferat, multioculus Osiris dici potest, neque id ab re, radios enim suos quasi multos rebus immittit, oculos, quibus omnia perspici, ut etiam Poeta dicit, Sol qui terrarum flaminis opera omnia lustras, quamuis nonnulli Graecorum poetae Dionysium esse Osirim con-

b ij fingat